

Dnr 2013-01629 tillhörande granskningshandling juni 2023

Kulturmiljö vattengasverket Kulturhistoriskt värdefulla delar

Detaljplan för del av Hjorthagen 1:3, Kolkajen inom Norra Djurgårdsstaden

VATTENGASVERKET KULTURHISTORISKT VÄRDEFULLA DELAR

Gasverket Kolkajen
PM kulturmiljö

2018-03-06 REV 2018-05-22

Stockholms
stad

Nyréns Arkitektkontor

Innehåll

Inledning	3
Tidigare rapporter/ställningstaganden	3
Sammanfattning	4
Byggnadsbeskrivning	5
Historik - ursprunglig byggnad 1909	6
Historik - ombyggnad 1938-40	8
Historik - ombyggnad 1968 och senare	10
Datering byggnadsdelar - Exteriör	12
Datering byggnadsdelar - Interiör plan 1	13
Datering byggnadsdelar - Interiör plan 2	14
Delar att bevara resp beakta - fasad mot öster	15
Delar att bevara resp beakta - fasad mot väster	16
Delar att bevara resp beakta - fasad mot söder	17
Delar att bevara resp beakta - fasad mot norr	18
Delar att bevara resp beakta - interiör plan 1	19
Delar att bevara resp beakta - interiör plan 2	20

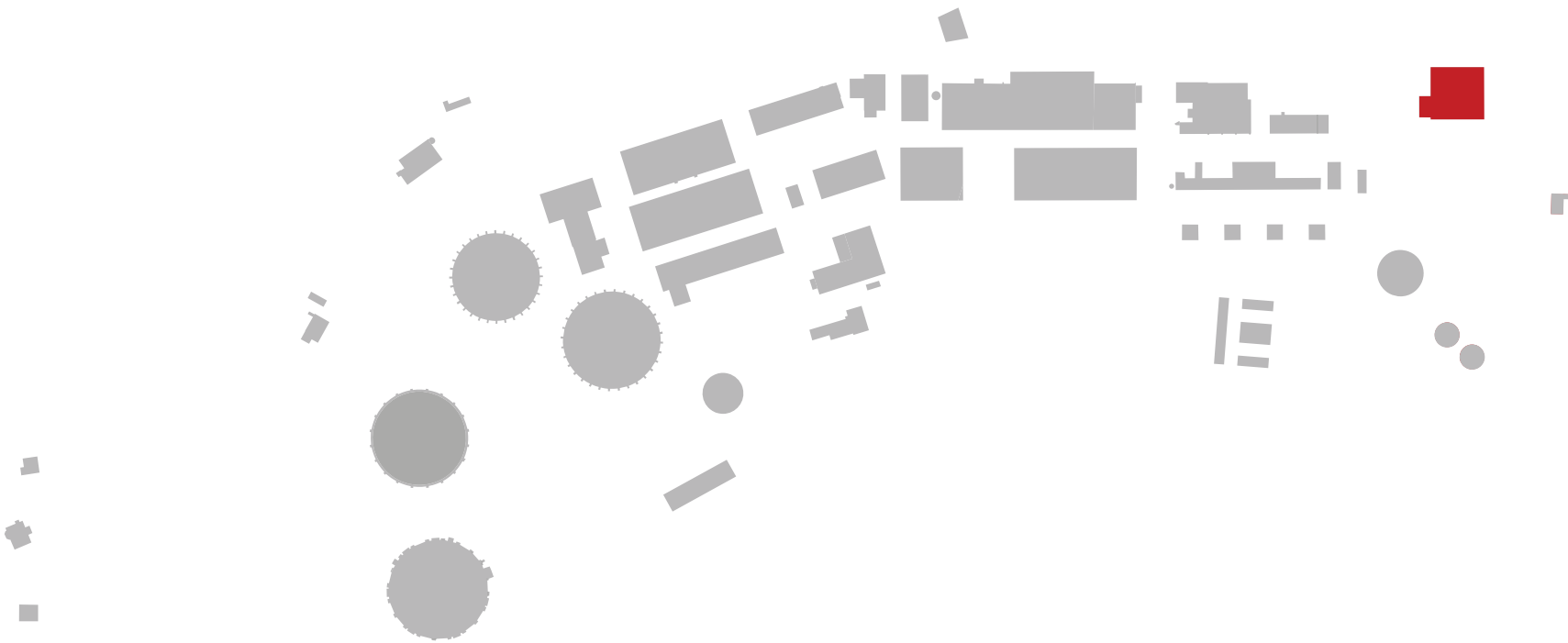
Rapport upprättad av Mattias Eklund, byggnadsantikvarie
Nyréns arkitektkontor
Kvalitetsgranskare: Urban Nilsson

Beställare: Stockholms stad
Exploateringskontoret genom
Jörgen Palm
Stadsbyggnadskontoret genom
Henrik Nilzen
Karin Fagerberg

Nyréns Arkitektkontor

Alla fotografier i rapporten är tagna av Urban Nilsson (2009)
eller Mattias Eklund (2017-18), om inget annat anges.
Grafik: Mattias Eklund efter förlaga från äldre ritningsmaterial
(fasader) och Norconsult (planer).
Omslagsbild: södra fasaden 2009. foto Urban Nilsson

Inledning

Situationsplan. Vattengasverket markerat med rött.

Bakgrund

Vattengasverket i Gasverket ligger inom planområdet Kolkajen. Byggnaden, som inte varit i drift sedan 1971, är tänkt att ges en ny användning som en centralt belägen och karaktärsskapande komponent i den nya stadsdelen i gasverketsområdets östra del.

Syfte

Syftet med föreliggande rapport är att på ett djupare plan gå igenom Vattengasverkets historik och ombyggnadshistorik samt identifiera, datera och värdera karakärsbärande byggnadsdelar. Vattengasverkets produktionstekniska utrustning har tidigare avhandlats i PM Vattengasverket produktionsteknisk utrustning 20180217, viken denna rapport med fördel kan samläsas med.

Tidigare rapporter/ställningstaganden

Vattengasverket är utöver ovannämnda utredning även beskrivet och värderat i ett tidigt skede i Gasverket i Värtan - antikvarisk förundersökning (Nyréns 2010). Byggnaden är även klassificerad av Stockholms stadsmuseum 2009.

Stockholms stadsmuseums klassificering

Värdering:

SSM kulturhistorisk klassificering – Blå

”Fastighet med bebyggelse vars kulturhistoriska värde motsvarar fodringarna för byggnadsminnen i kulturminneslagen.”

Utdrag ur Stockholms Stadsmuseums klassificeringsbeslut Dnr: 4.6/3040/2009. Motivering:

”Gasverksanläggningen är en storartad kommunal satsning och måste behandlas som en helhet. Gasverket utgör ett välbevarat exempel på det sena 1800-talets och 1900-talets stora kommunaltekniska anläggningar. Gasverkets höga arkitektoniska kvaliteter och stora historiska värden är väl sammanvävda. Miljön med byggnader och produktionsteknisk utrustning, som berättar gastillverkningens historia, saknar motstycke i Sverige och även internationellt finns troligen få liknande anläggningar bevarade. Även ur arkitekturhistorisk synvinkel är området synnerligen märkligt med Ferdinand Bobergs amerikainspirerade arkitektur, Åke Tengelins modernistiska byggnader och spaltgasverkets ytterst rationella anläggning.

Bebyggelsen illustrerar industriarkitekturens historia i Sverige under 1900-talet alltifrån 1800-talets gedigna tegelbyggnader och stålkonstruktionerna i klockorna från 1910- och 30-talet till den allra modernaste arkitekturen i spaltgasverket där gränsen mellan byggnad och maskin suddats ut. Markbehandling och rester av tekniska installationer bidrar till det från teknikhistorisk synpunkt stora upplevelsevärdet. Stockholms innerstad med Djurgården är som helhet ett riksintresse för kulturmiljövården. Riksintresset uttrycks i företeelser som främst tydliggör årsringarna och hur staden vuxit fram. Ett tydligt exempel på detta är Gasverket, som speglar sin tid och Stockholms betydelse som industristad.”

Riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården

Gasverket är identifierat som en värdekärna i riksintressebeskrivningen för Stockholms innerstad med Djurgården.

Värdering ur Antikvarisk förundersökning (2010) Nyréns arkitektkontor AB

”Exteriör

Vattengasverket har bedömts ha ett särskilt högt kulturhistoriskt värde exteriört.

Interiör

Vattengasverket har bedömts ha ett särskilt högt kulturhistoriskt värde interiört. Byggnaden är en av få i gasverket som har en större del av dess produktionstekniska utrustning bevarad. Dess produktionstekniska utrustning har bedömts vara av särskilt kulturhistoriskt värde, som är känslig för förändringar (den näst högsta värderingen).”

Sammanfattning - värdebärande byggnadsdelar

Exteriör

Vattengasverket är i stor utsträckning välbevarat från dess ursprungliga invigningsår 1909. Utpåkade värdebärande byggnadsdelar är i huvudsak från denna tid.

Delar att bevara:

- Ursprungligt murverk med mönstermurade partier
- Granitsockel med överliggare av kalksten
- Gjutjärnsfönster med kalkstenssolbänkar
- Ursprunglig port mot väster med dörrblad i trä och smidda beslag

Delar att beakta:

- Port mot öster tillkommen 1939
- Sekundära håltagningar i mur för rör

Interiör

Vid byggnadens ombyggnationer har få interöra delar tillkommit som inte har med den produktionstekniska utrustningen (denna behandlas separat i PM Vattengasverket - produktionsteknisk utrustning 20180217).

Utpåkade bevarans- och beaktansvärda delar är samtliga från 1909.

Delar att bevara:

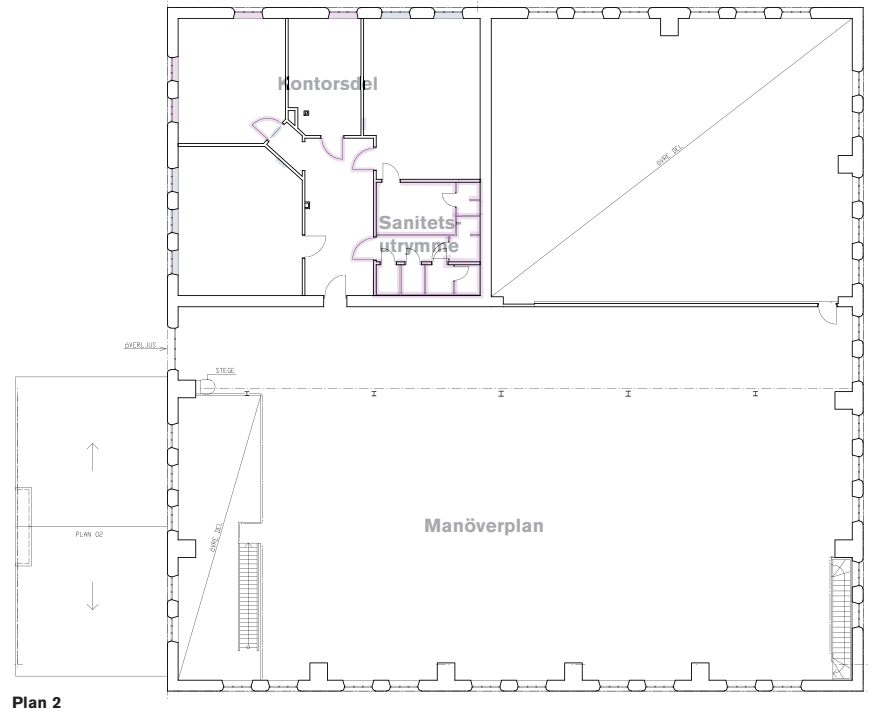
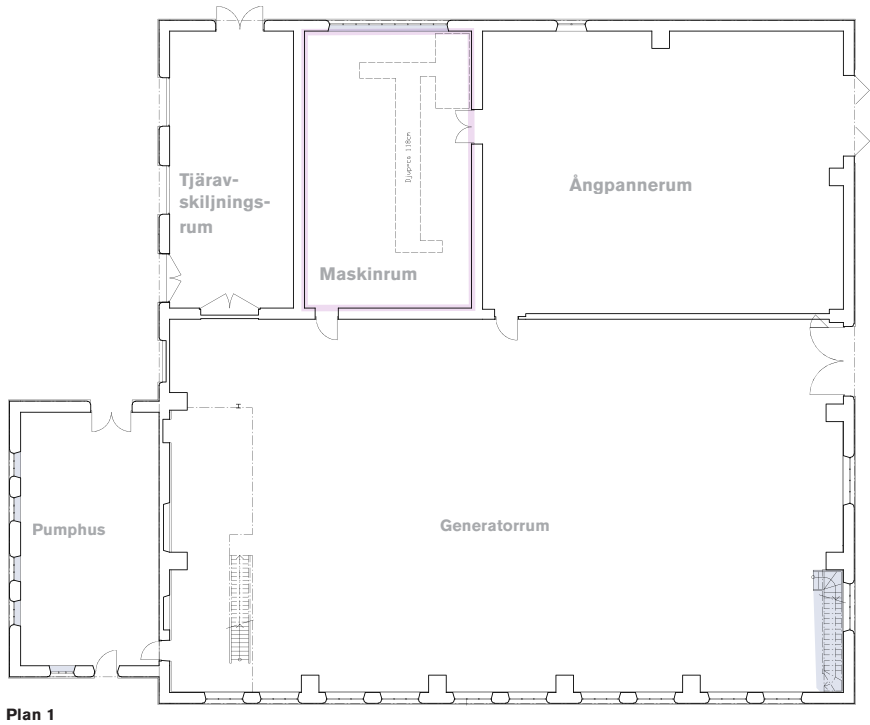
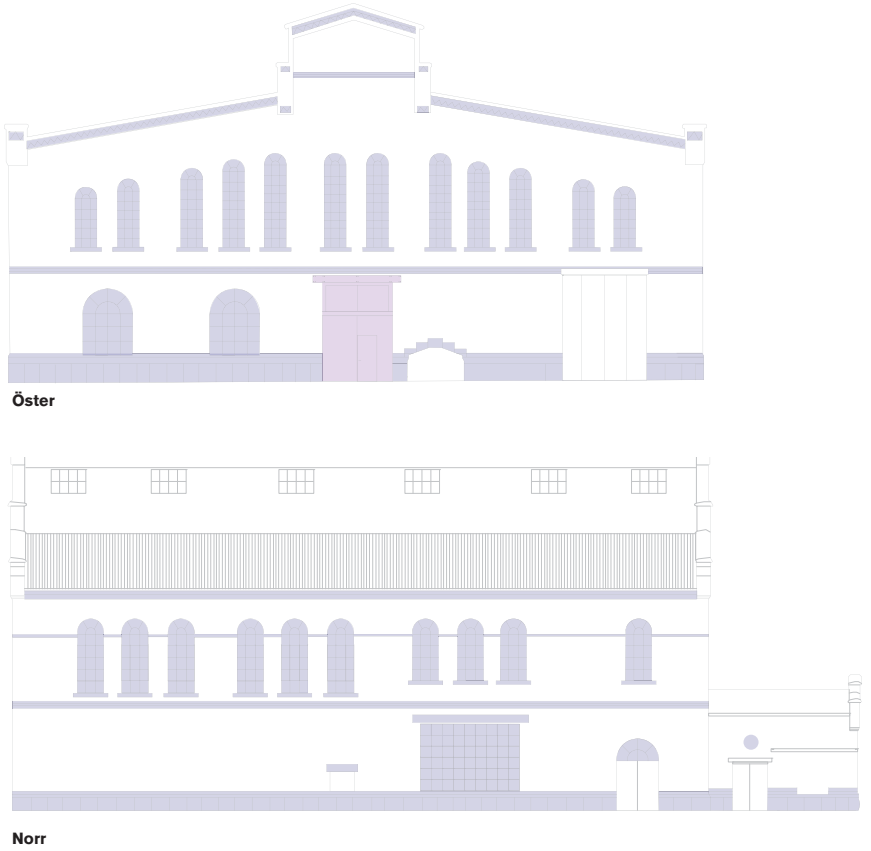
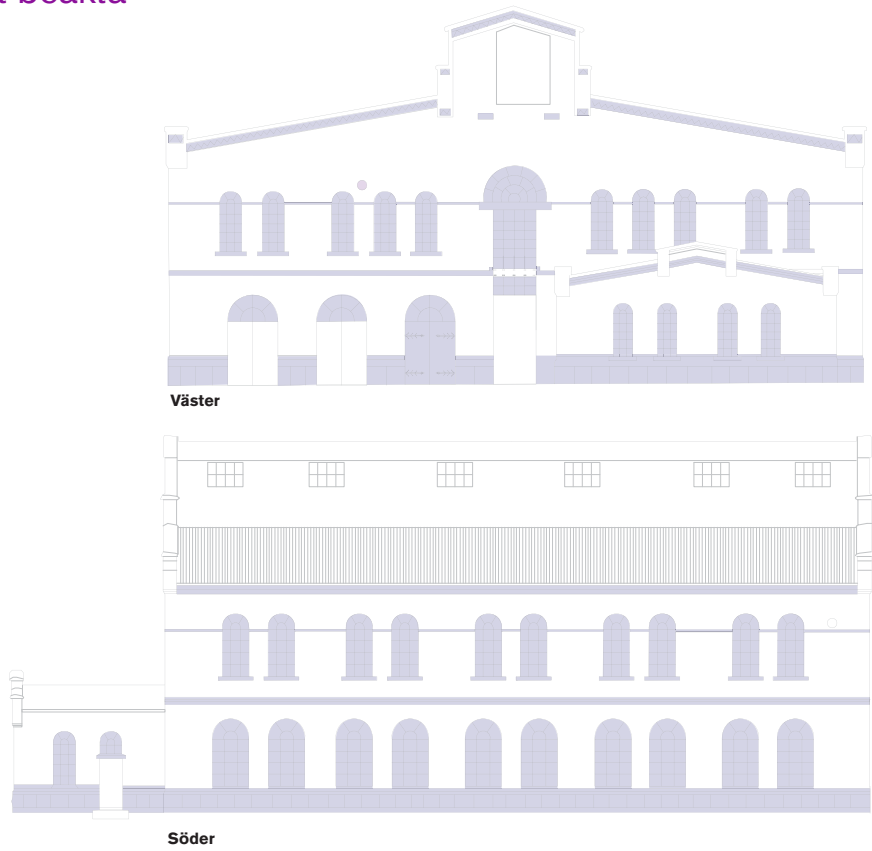
- Fönsterbänkar i metall
- Ventiler i gjutjärn
- Trappa i sydöstra hörnet

Delar att beakta:

- Planlösning i kontorsdel
- Färgsättning i kontorsdel
- Kakel i maskinrum på plan 1
- Beklädnadstegel i sanitetsutrymmen på plan 2
- Profilerade fönsterbänkar, smygpanel och foder i trä på plan 2
- Ursprunglig färgsättning i kontorsdel på plan 2
- Profilerade fotlister och snickeriet
- Spegel- och fyllnadsdörrar i trä på plan 2
- Industriarmaturer i generatorrum
- Bremervälv i maskinrum och tjäravskiljarrum

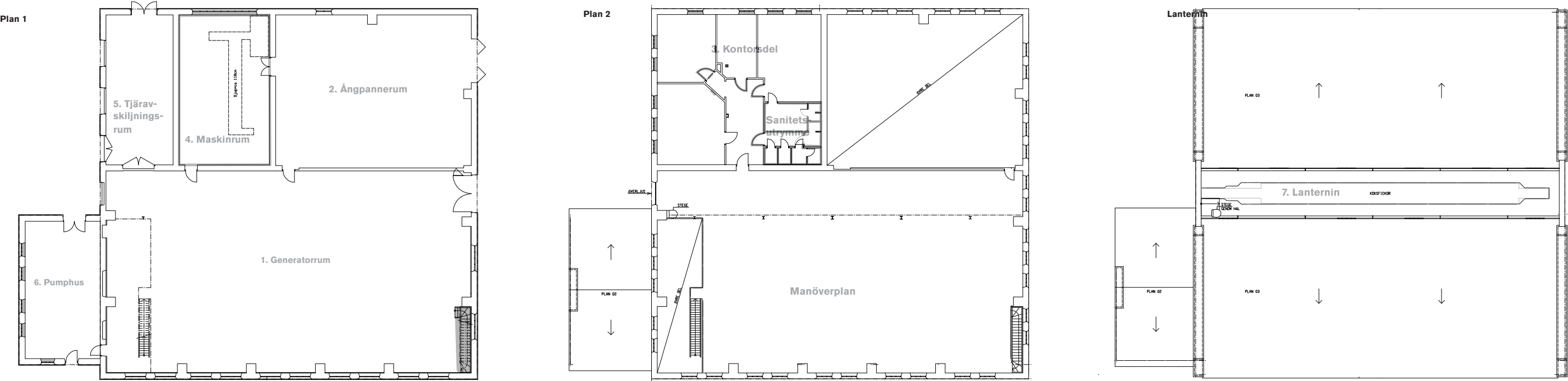
Delar att bevara

Delar att beakta

Byggnadsbeskrivning

Hämtad ur ”Gasverket i Värtan - Antikvariskt förundersökning. Nyréns 2010”

Arkitektur/utformning i dag

Konstruktion

Grundläggning av betong, delvis på pålar. Bärande tegelmurverk i ytterväggar och hjärtmurar med kompletterande pelarstomme av nitade stålbalkar. Rumsavskiljande väggar består i vissa fall av bärande tegelmurverk, utfackningsväggar mellan stålpelare eller lättväggar av slaggbetong, i detta fall bestående av ljus cement och koks. Mellanbjälklag av stålbalkar, åt norr med flacka armerade betongvalv mellan balkarna, s.k. bremervalv. Åt söder vilar endast ståldurk på balkarna.

Exteriör

Vattengasverket har en basilikaformad byggnadsvolym med fasader murade i kryssförband av rött tegel. Murarna är en och en halv sten tjocka och murade i Rohbau d.v.s exponerat tegel. Murfogen är tryckt och genomfärgad i rött. Fasaddekor förekommer i form av band av tandhuggen kalksten eller engoberat tegel i mörkgrått och ljusgult. Byggnaden har två våningar och en smal lanternin. Åt väster finns en mindre envåning byggnadsvolym. Murhåll för fönster och portar har den för gasverket karaktäristiska rundningen mellan fasadliv och indraget fönster av gjutjärn. Det stora antalet gjutjärnsfönster (ca. 70 st.) är placerade och har olika mått som understryker byggnadens form genom att gavelfönstrens överkant följer takfallet. I vissa fall markerar fasadarki-

tekturen byggnadens funktionella innehåll t.ex. där panoramafönstret exponerade den maskinella utrustningen. En ursprunglig port av trä med dekorativ beslagning har bevarats. Sockeln av granit har tre bearbetningsgrader – nedifrån pikhuggning, råköpp och krysshämring. Gavarna är anspråksfullt formade med höga rundbågiga fönster och gavelrösten klädda med ståndfalsad plåt som döljer den dekorativa utformningen med tegelband och detaljering av natursten. Lanterninen är klädd med, senare tillkomna, korrugerade eternitskivor på såväl fasader som tak. Taktäckningen består av sinuskorrugerad plåt. Takutsprånget är litet och takavvattnings saknas. Detta i kombination med att taket tidigare varit otätt har gett upphov till skador i fasadernas murverk. Taket har en varierad teknisk standard genom att underlaget består åt norr dels av träpanel, dels av betongplank. Åt söder saknas underlag för taktäckningen.

Interiör

Interiören består åt söder av en större hall, generatorrummet (1) med entresolbjälklag där produktionsteknisk utrustning finns bevarad. Golvet är av betong och väggarna av tegel. I hallen finns entresolbjälklaget, manöverplan, till vilket två trappor leder, varav den i sydost är ursprunglig. Åt öster finns en större port och ståldörrar till angränsande rum i murhåll med raka valv. Rummet karaktäriseras av pelare, fackverk med kolfickor och takkonstruktion av nitat stål och av det rika dagsljusinfallet

från höga fönster i tre väderstreck med fönsterbänkar av betong. Flensradiatorer finns bevarade i produktionshallen. Åt nordost finns en mindre hall, ångpannerummet (2) med full takhöjd som står tom. Golvet är av betong och väggarna av tegel. Åt öster finns en stor portöppning och de sex höga fönstren åt norr är högt placerade. Byggnadens nordvästra del har två våningar med en kontors- och kontrollrumsdel (3) på våningen 1 trappa. Denna miljö är anmärkningsvärd eftersom den rymmer ett stort mått av autenticitet. Planlösningen som består av korridor, fyra rum och sanitetsavdelning är bevarad liksom stora delar av den fasta inredningen. Golven är belagda med linoleummattor. Snickerier finns i form av profilerade fotlister, dörrfoder, fyllningsdörrar och i ett fall även smygpaneler i fönster. De putsade väggarna var målade med mörkare kulör nedtill och ljusare upptill med avskiljande mörk linje i bröstningshöjd. Fönsterbänkarna är av gjutjärn liksom de dekorativa ventilationsgallren i väggarna. Undertaksskivorna är eventuellt av eternit och troligen ursprungliga. Omklädningsrum med anslutande sanitetsavdelning där väggarna är klädda med glaserat s.k. beklädnadstegel. På bottenvåningen åt norr finns ett rum med panoramafönster, maskinrummet (4) med teknisk utrustning av senare datum. Rummet hade ursprungligen en förfinad gestaltning med hög detaljeringsgrad beroende på dels att turbinerna betraktades som avancerad teknisk utrustning, dels att denna del av produktionen var förhållandevis ren. På golvet ligger klinker och väggarna

är upp till bröstningshöjd klädda med ett turkosskimrande kakel alt. beklädnadstegel eftersom det var här turbinerna ursprungligen stod. En bred dörröppning leder till det intilliggande ångpannerummet. Väggarna i övrigt är putsade och taket består av betongvalv mellan stålbalkar. Ytterligare ett rum, tjäravskiljningsrummet, nås däremot utifrån via fyra portar (5), varav en är ursprunglig i likhet med de fyra rundbågiga överljusfönstren. Rummet har en råare karaktär utan ytskikt som färg eller puts. Golvet är av betong, väggarna är murade av tegel och taket består av valv av betong, gjutna mot brädform, mellan stålbalkar. Kring portar och överljus finns ursprungliga profilerade foder bevarade. Åt väster finns en envåning byggnadsdel med igensatta fönster, pumphuset, som rymmer sentida teknisk utrustning (6). Golv av klinker, väggar av tegel och tak av plåt. Till sist lanterninrummet (7) där väggar och tak består av en stålkonstruktion med eternitskivor och en gångbrygga med räcken kring en öppning nedanför vilken koksäckarna återfinns. Det londonbaserade företaget Humphries & Glasgow projekterade och levererade den ursprungliga anläggningen, så även modifieringar av den. Av den ursprungliga utrustningen finns delar kvar i den större hallen (1) samt koksäckarna och transportbandets mekanik i lanterninen. Kompletterande utrustning i form av generatorer och utrustning för spaltning av gas återfinns i den stora hallen (1), motorer i maskinrummet (4) samt ett reservelverk med motor och generator i pumphuset (6).

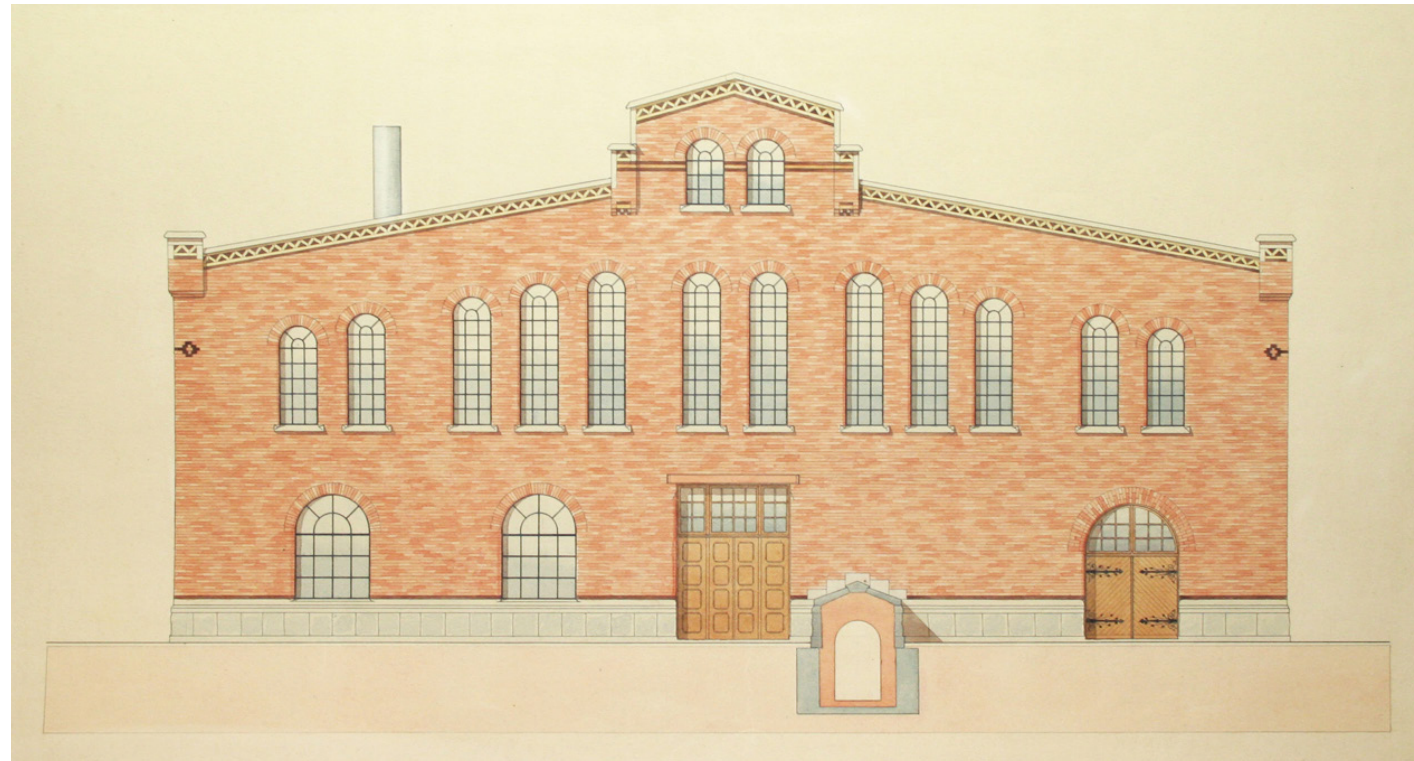
Historik - ursprunglig byggnad 1909

Det ursprungliga Vattengasverket 1905-1938

1905 beslutade Gasverksstyrelsen om en utvidgning av Värtagasverket då efterfrågan beräknades överstiga produktionen. Ritningarna för byggnaden upprättades av Hjalmar Westerlund och den produktionstekniska utrustningen kom från Londonbaserade Humphries & Glasgow. Vattengasverket togs i bruk 1909.

Själva byggnaden är till stora delar välbevarad från uppförandeåret:

Exteriört är tegelmurar, mönstermurning, gjutjärnsfönster, sockelparti i natursten och en port bevarat. Bevarade delar interiört är planlösning, bremervälv i maskinrum och tjärrum, kontorsdel med spegeldörrar och foder, fönsterbräden i metall och trä samt foder i trä, kakel i maskinrum på plan 1 och i fd våtrum på plan 2, en interiör trappa, färgsättning och några ventilgaller i kontorsdelen på plan 2.

Östra fasaden. Hjalmar Westerlund 1905. Stockholms stadsarkiv

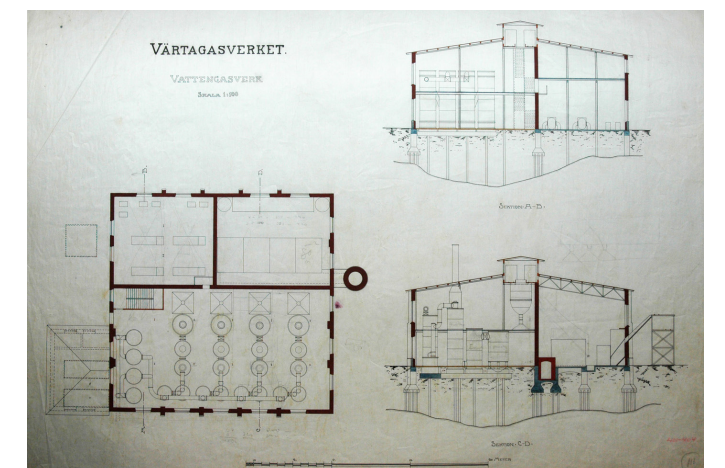
Vattengasverket från väster, sannolikt 1930-tal innan ombyggnaden. Notera lanterninen. Foto: okänd. Stockholms stadsarkiv

Östra fasaden. Porten i mitten ersattes 1939 (jmf ritning till vänster), porten längst till höger är sentida, dess muröppning förstörades 1968 när ångpannorna togs bort. Mellan portarna en igenmurad öppning i sockeln. Foto: Nyréns 2009

Maskinrummet 1914. Kaklet på väggarna är bevarat. Stockholms stadsmuseum

Tidigt utkast på planer och sektioner. Stockholms stadsarkiv

Västra fasaden. Den enda porten med ursprungliga dörrblad centralt i bild. Bakom tanken en sentida igenmurad öppning. Foto: Nyréns 2009

Norra fasaden. Fönster till maskinrummet med stålbalk sannolikt ursprungligt. Dörrblad till tjärrum 1968 eller senare. Foto: Nyréns 2009

Södra fasaden. Den lägre delen var ursprungligen pumphus. Lanterninen kläddes in 1939. Plåtinklädning och tak sentida. Foto: Nyréns 2009

Maskinrummet. Ursprungligt kakel på väggarna samt ursprunglig fönsterbänk i metall. Foto: Nyréns 2018

Kontorsdelen. Ursprungliga spegeldörrar, färgsättning och snickerier. Foto: Nyréns 2009

Kontorsdelen. Ursprungligt beklädnadstegel och snickerier. Foto: Nyréns 2009

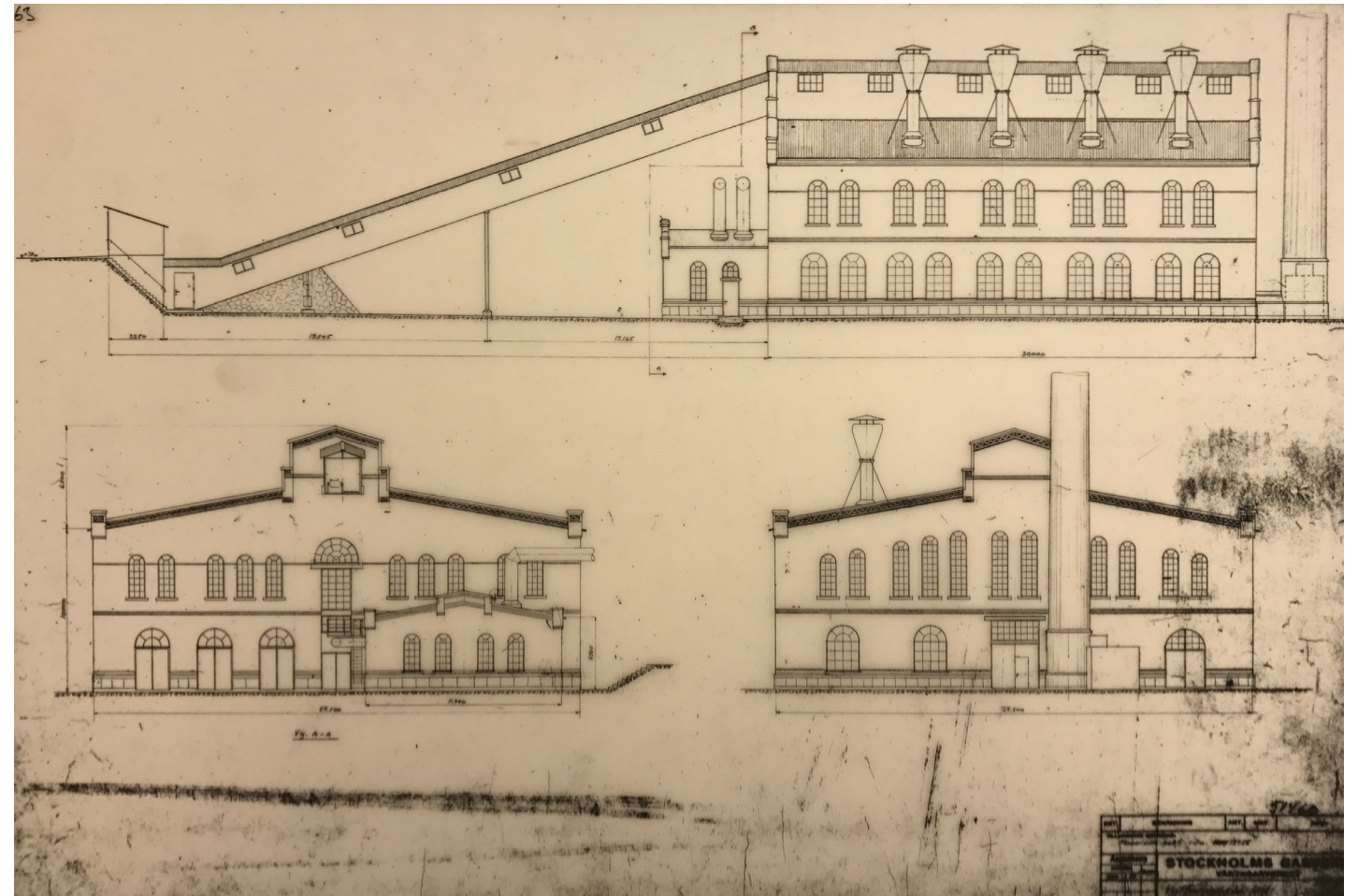
Igenmurade öppningar mellan generatorrummet och pumphuset (den lägre byggnadskroppen). Foto: Nyréns 2009

Historik - ombyggnad 1938-40

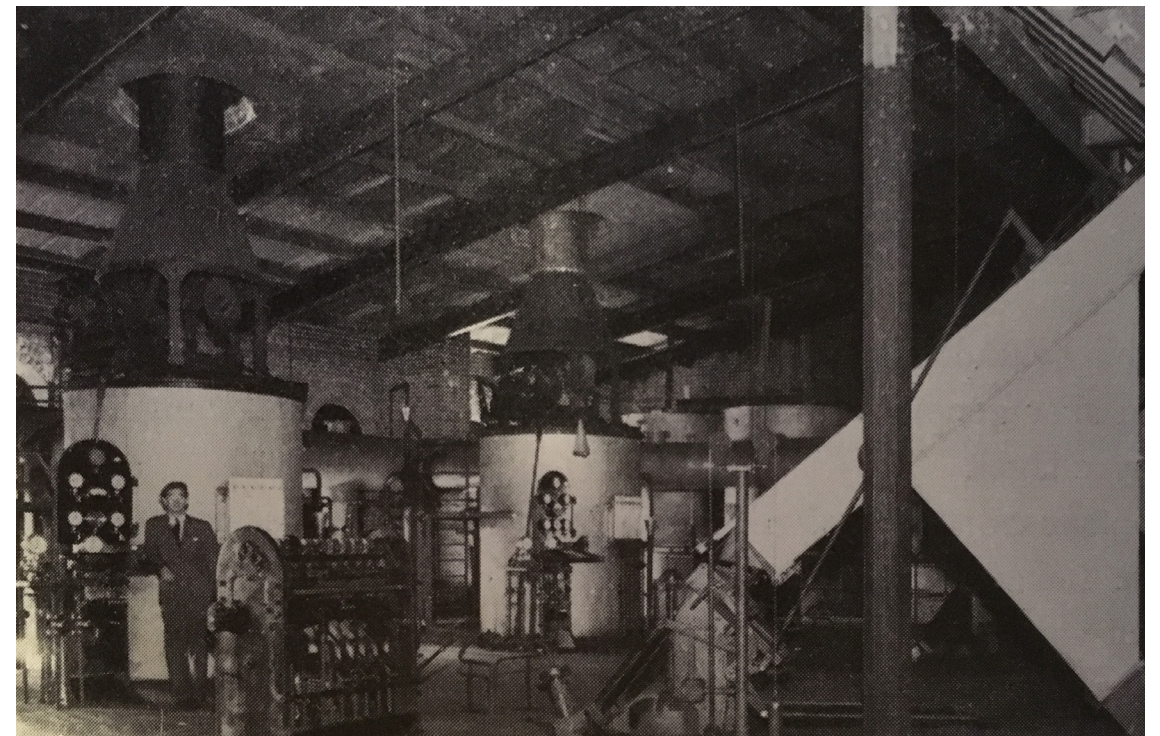
Om- och tillbyggnad 1938-40

1938 aviserade Industriverksstyrelsen en ombyggnad av vattengasverket vilken stod som reserv. Ombyggnaden genomfördes 1939-40 och för själva byggnaden innebar ombyggnaden att lanterninen vilken byggdes om för koksdistribution, den stora porten centralt på östra fasaden byttes, nya skorstenar samt håltagningar respektive igenfyllningar av murverk. Innertaket av trä ersattes med eternit.

Bevarade delar från denna ombyggnad exteriört är lanterninens inklädnad och porten mot öster. Interiöra delar som är bevarade utöver produktionsteknisk utrustning är utrustningen i lanterninen. Produktionsteknisk utrustning avhandlas i separat i PM Vattengasverket - Produktionsteknisk utrustning 2018-02-17.

Fasadritningar från ombyggnaden 1938. Större exteriöra förändringar var koksbandet, skorstenarna på södra takfallet, förändring av lanternin samt portbyten. Stockholms stadsarkiv

Manöverplanet 1940. Det ursprungliga trätaket ersattes med eternit. Ur Gasverksföreningens årsbok 1940

>> Historik - ombyggnad 1938-40

Östra fasaden. Port från ombyggnaden 1938-40. Muröppningen till höger om porten murades sannolikt igen vid samma tillfälle. Den pågjutna betongen har getts samma utformning om den omgivande granitsockeln. Foto: Nyréns 2009

Flyttbar avlastare i lanterninen. Foto: Nyréns 2009

Fönster i lanterninen.
Foto: Nyréns 2009

Vid ombyggnaden ersattes ett fönster i lanterninens västra del med koksintaget (idag igensatt). Foto: Nyréns 2009

Historik - ombyggnad 1968 och senare

Experimentspaltgasverk 1968-71

Efter att den huvudsakliga kolgasproduktionen börjat bli olönsam inrättades ett experimentverk för spaltgas i vattengasverket 1968. Experimentet gick bra och det beslutades att inrätta ett spaltgasverk i full skala, vilket togs i bruk 1971.

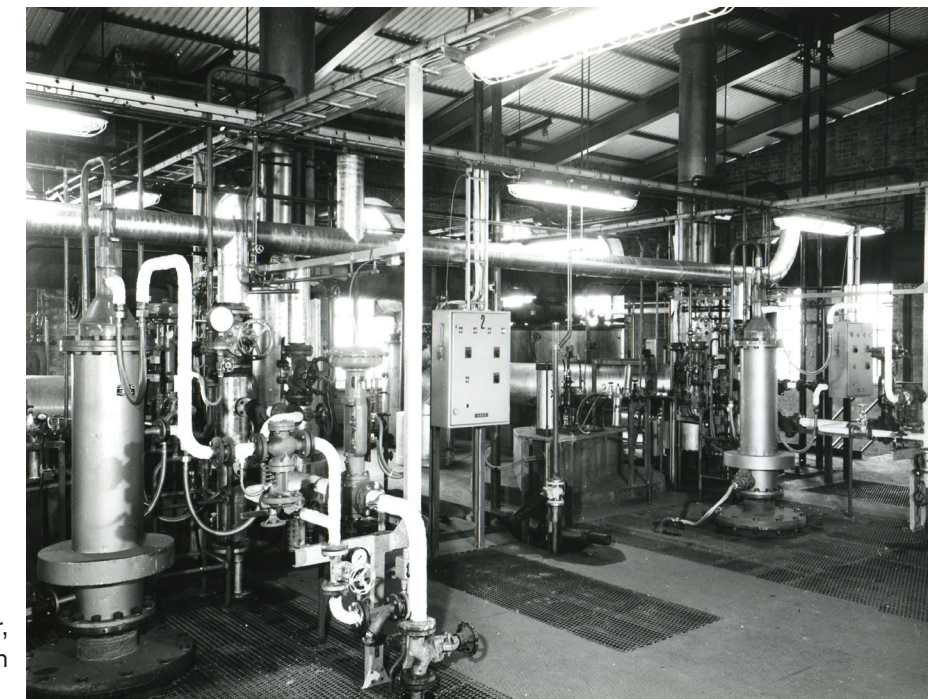
För byggnaden innebar experimentverket att den stora skorstenen revs, två av skorstenarna från 1939 ersattes med avgasrör, portar byttes och en befintlig utvändig plattform byggdes ut och in. En port på västra fasaden murades igen. Taket byttes. Den ena porten mot väster förstörades. Eventuellt togs kreneleringarna bort på den lägre byggnadsdelen vid denna tid.

Senare förändringar

Byggnaden har i princip stått oanvänd sedan 1971, endast utrustningen i det gamla pumphuset användes som reservkraftverk fram till slutet av 1970-talet (*Värdefulla industrimiljöer i Stockholm*). Vid slutet av 1990-talet genomfördes en del underhållsåtgärder; den nordöstra porten tillkom och de kvarvarande skorstenarna kapades. Takfoten kläddes in i plåt. Den inklädda yttre plattformen samt yttre rördragningar togs bort.

Vattengasverket från öster 1982. Större förändringar exteriört vid ombyggnaden 1968 var rivning av koksbandet och skorstenen, förändring av två skorstenar på södra takfallet samt portbyten. Spaltgasverket (efterföljaren till experimentverket) till vänster i bild. Foto: okänd. Källa: SSM

Vattengasverkets manöverplan, okänt år, sannolikt 1970. Taket byttes vid ombyggnaden 1968. Foto: okänd. Källa: SSA

>> Historik - ombyggnad 1968 och senare

Östra fasaden. Porten till höger i bild är sentida, dess muröppning förstörades sannolikt 1968 i samband med att ångpannorna togs bort. Foto: Nyréns 2009

Västra fasaden. En port centralt i bild murades igen och en plattform framför kläddes in i plåt 1968. Ovanpå tillkom en större rördragning, varav enbart en liten bit finns kvar. Även plattformen och dess inklädnad har senare tagits bort. Foto: Nyréns 2018

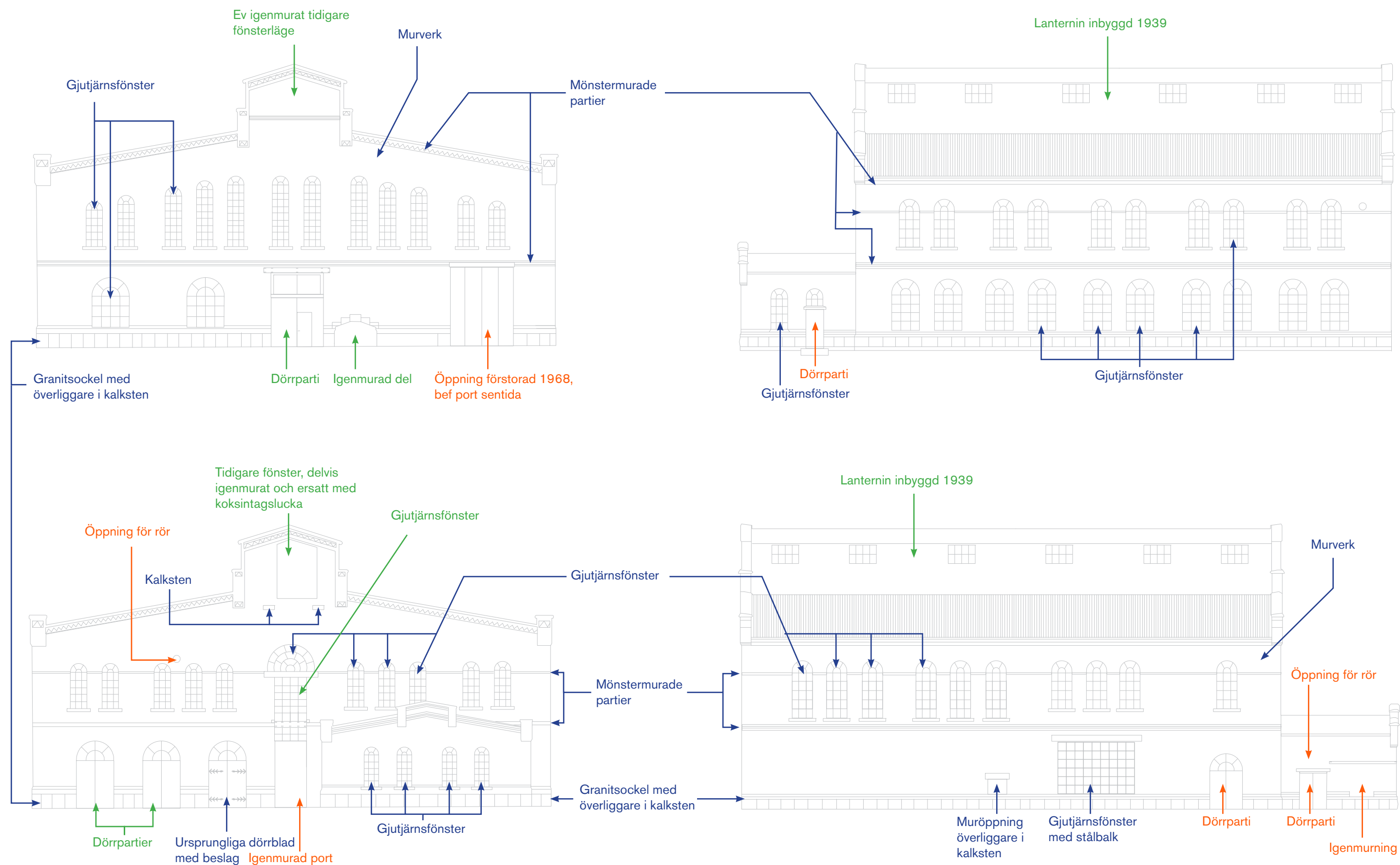

Manöverplan. Taket byttes till plåt 1968. Foto: Nyréns 2009

Datering byggnadsdelar - Exteriör

- 1909
- 1940
- 1968 och senare

Olika byggnadsdelar är daterade och illustrerade med färg utifrån när de tillkom eller förändrades. Ritningarna är inte skalnlige. Grafik: Mattias Eklund, Nyréns.

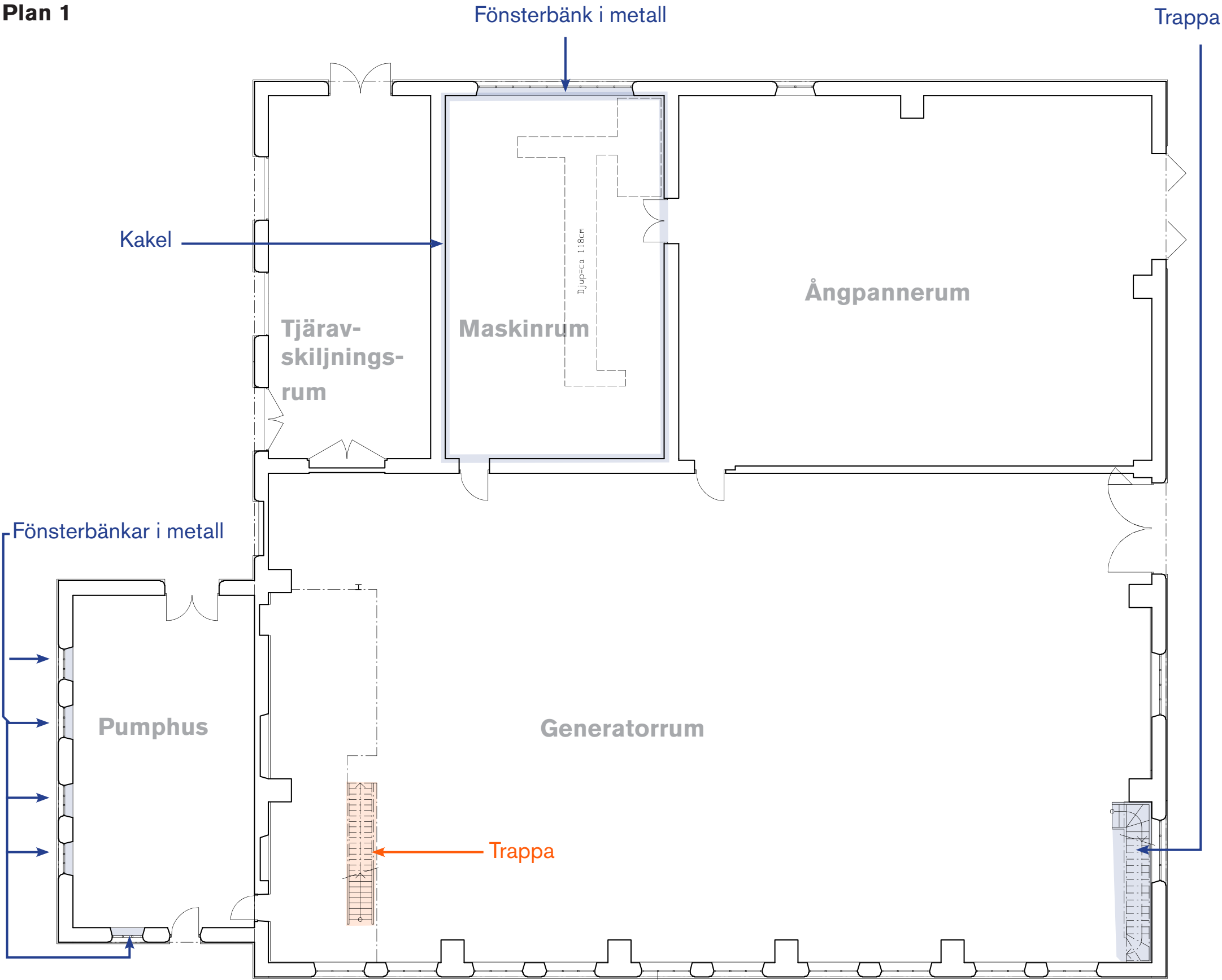

Datering byggnadsdelar - Interiör plan 1

- 1909
- 1940
- 1968 och senare

Olika byggnadsdelar är daterade och illustrerade med färg utifrån när de tillkom eller förändrades. I princip samtliga interiöra karaktärsbärande delar är från uppförandeåret 1909. Grafik: Mattias Eklund, Nyréns efter förlaga av Norconsult AB.

Plan 1

Datering byggnadsdelar - Interiör plan 2

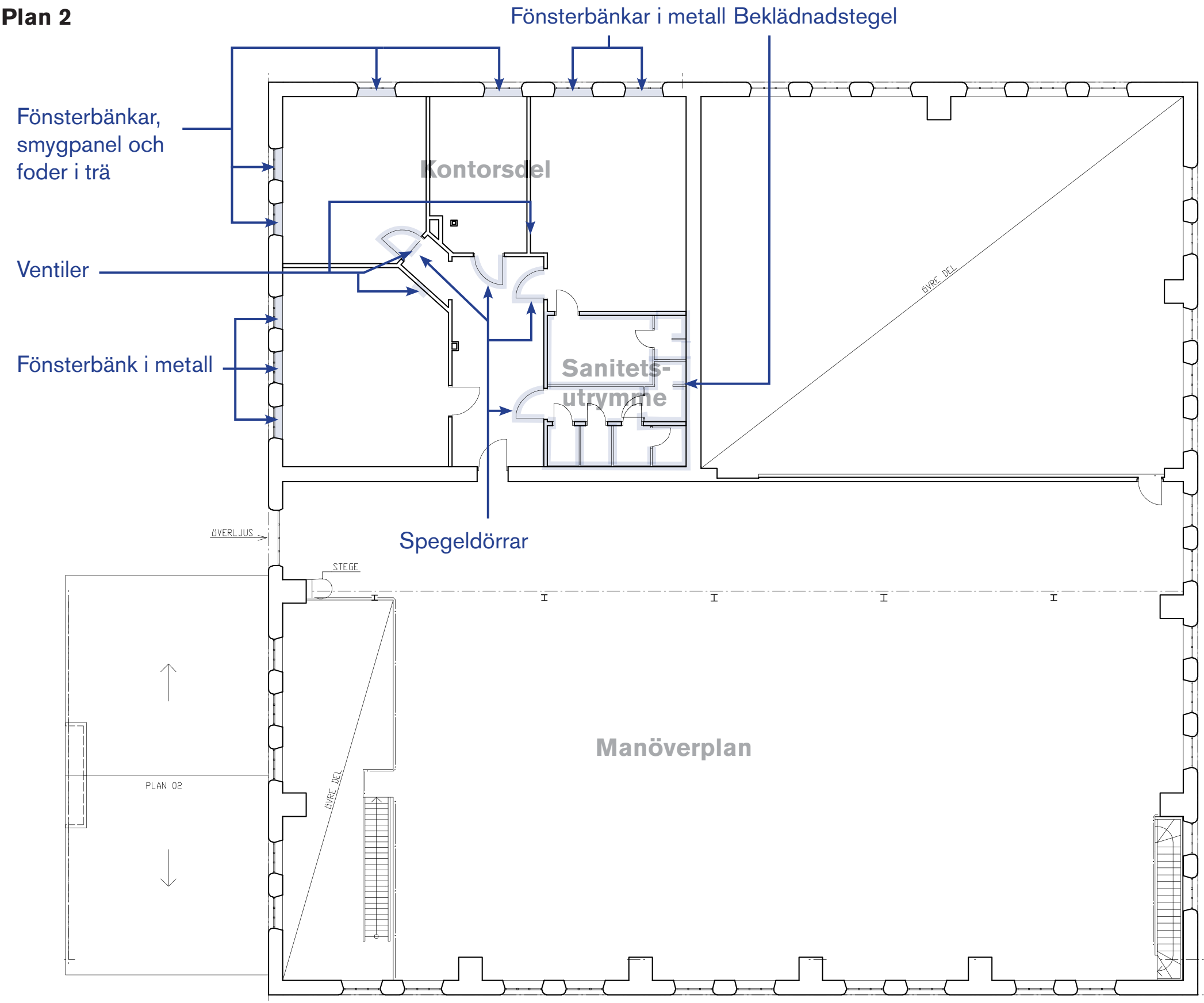
■ 1909

■ 1940

■ 1968 och senare

Olika byggnadsdelar är daterade och illustrerade med färg utifrån när de tillkom eller förändrades. I princip samtliga interiöra karaktärsbärande delar är från uppförandeåret 1909. Grafik: Mattias Eklund, Nyréns efter förlaga av Norconsult AB.

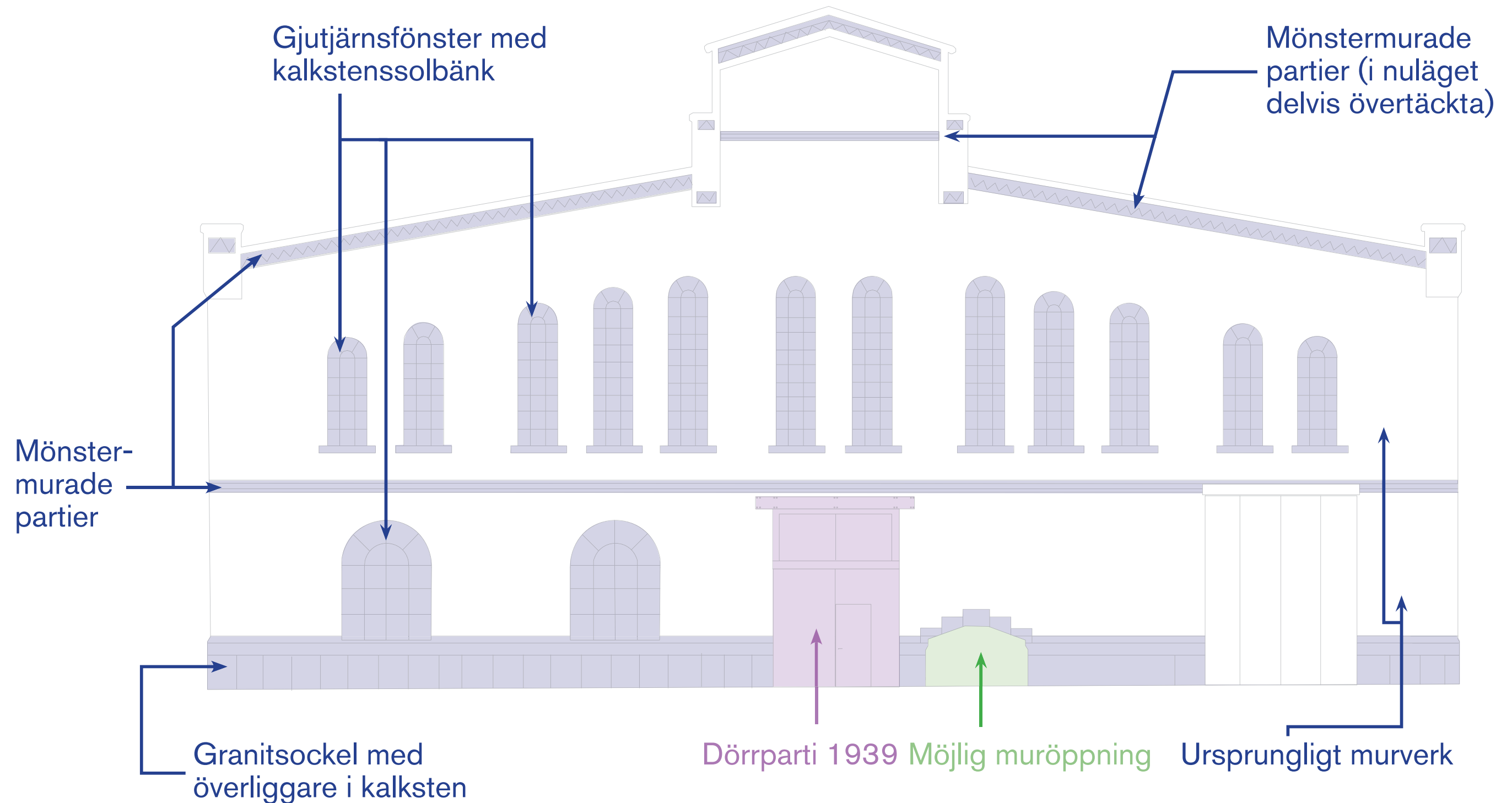
Plan 2

Delar att bevara resp beakta - fasad mot öster

- Delar att bevara
- Delar att beakta
- Del att återskapa

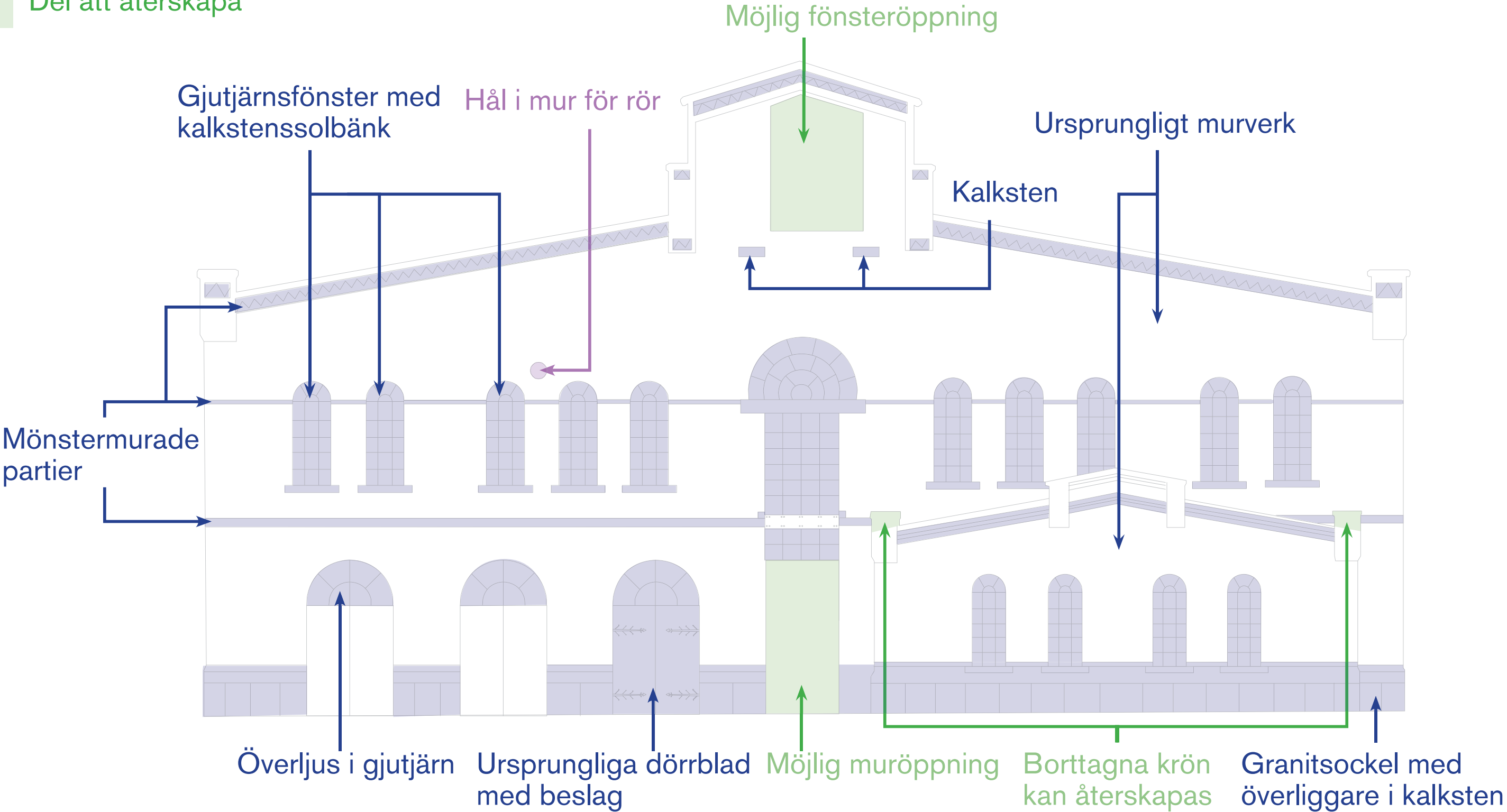
Förklaring
Grafiken är ett förslag utifrån den kunskap som tagits fram under processen.
Delar att bevara - motsvarar q-bestämmelser på plankartan
Delar att beakta - motsvarar k-bestämmelser på plankartan
Del att återskapa - tidigare fönster- och dörrlägen som murats/satts igen och är möjliga att återskapa.

Delar att bevara resp beakta - fasad mot väster

- Delar att bevara
- Delar att beakta
- Del att återskapa

Förklaring
Grafiken är ett förslag utifrån den kunskap som tagits fram under processen.
Delar att bevara - motsvarar q-bestämmelser på plankartan
Delar att beakta - motsvarar k-bestämmelser på plankartan
Del att återskapa - tidigare fönster- och dörrlägen som murats/satts igen och är möjliga att återskapa.

Delar att bevara resp beakta - fasad mot söder

- Delar att bevara
- Delar att beakta
- Del att återskapa

Förklaring

Grafiken är ett förslag utifrån den kunskap som tagits fram under processen.

Delar att bevara - motsvarar q-bestämmelser på plankartan

Delar att beakta - motsvarar k-bestämmelser på plankartan

Del att återskapa - tidigare fönster- och dörrlägen som murats/satts igen och är möjliga att återskapa.

Lanternin kan återskapas

Ursprungligt murverk

Gjutjärnsfönster med kalkstenssolbänk

Mönstermurade partier

Granitsockel med överliggare i kalksten

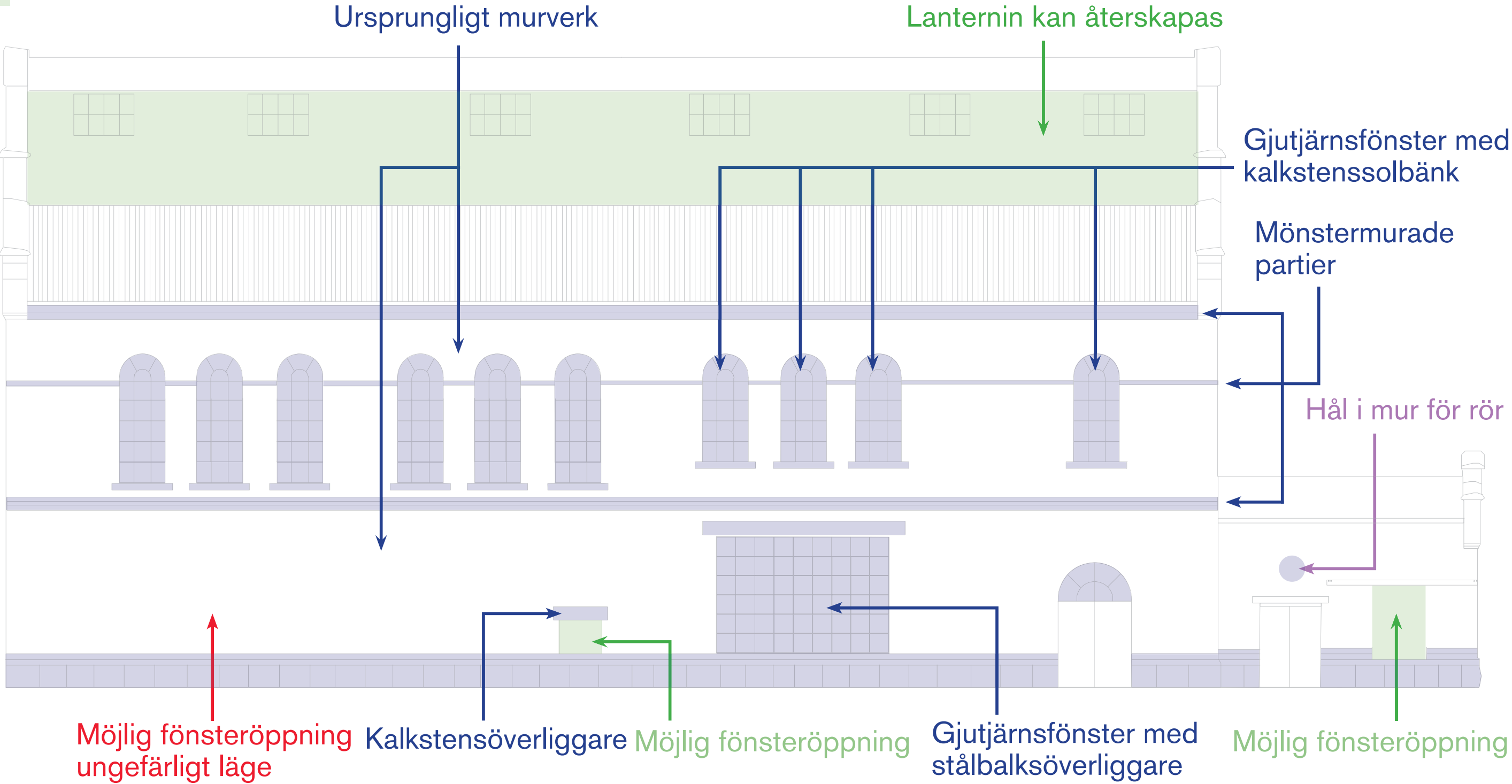
Delar att bevara resp beakta - fasad mot norr

- Delar att bevara
- Delar att beakta
- Del att återskapa

Förklaring
Grafiken är ett förslag utifrån den kunskap som tagits fram under processen.
Delar att bevara - motsvarar q-bestämmelser på plankartan
Delar att beakta - motsvarar k-bestämmelser på plankartan
Del att återskapa - tidigare fönster- och dörrlägen som murats/satts igen och är möjliga att återskapa.

Ytterligare håltagning
Vattengasverket är förhållandevis välförsett med ljusinsläpp och entréer, särskilt om tidigare igensatta partier tas upp. Det tidigare ångpannerummet saknar ljusinsläpp i bottenplan och för att möjliggöra verksamhet i rummet kan en muröppning behöva göras. Fasadens brokiga

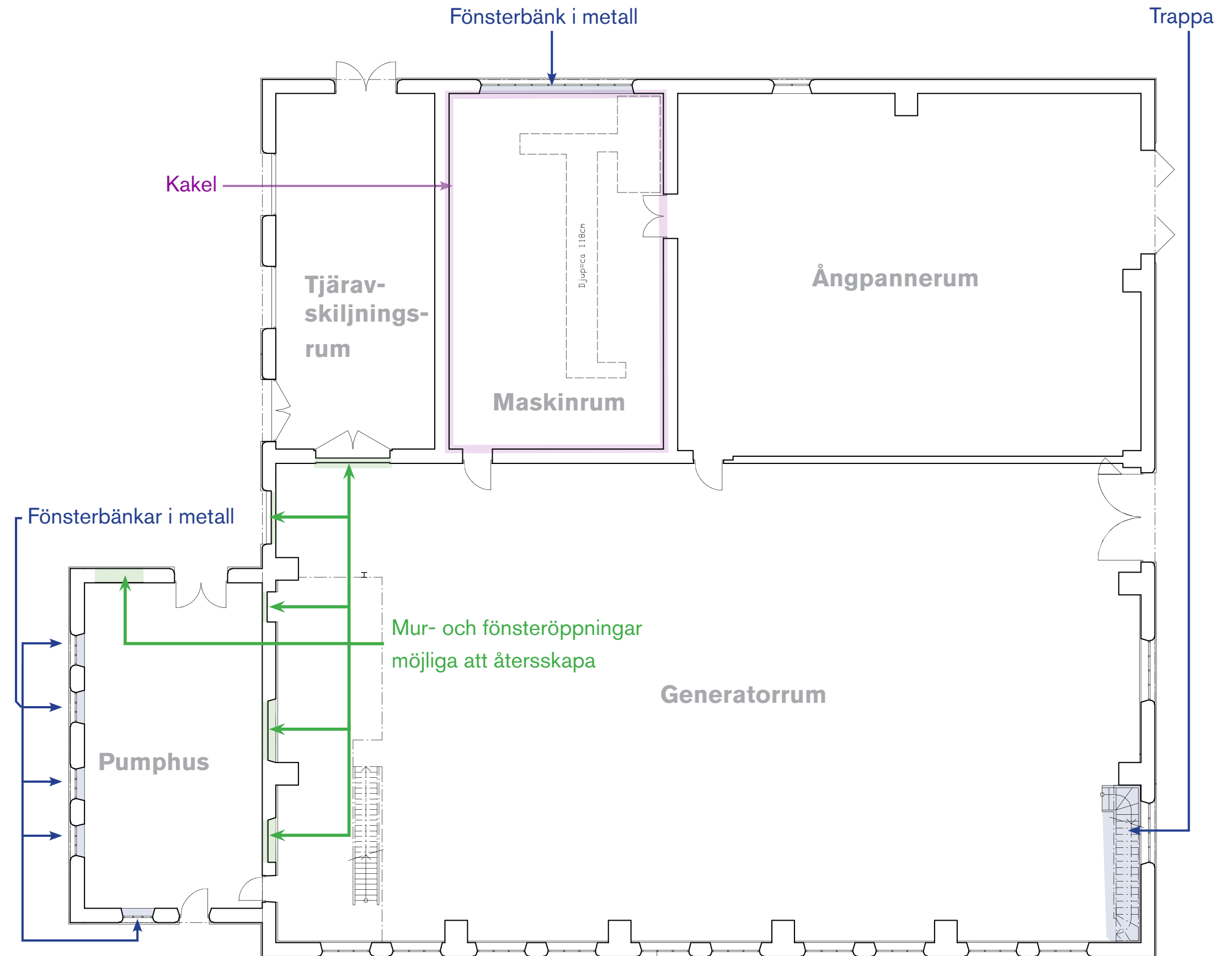
och osymetriska karaktär innebär att en ny håltagning inte behöver påverka dess karaktär i större utsträckning. Den föreslagna ungefärliga placeringen är markerad med rött.

Delar att bevara resp beakta - interiör plan 1

- Delar att bevara
- Delar att beakta
- Del att återskapa

Karaktärsbärande interöra byggnadsdelar är uteslutande från byggnadsåret 1909, då senare ombyggnader interiört nästan enbart påverkat produktionsteknisk utrustning. Kontorsdelen på plan 2 har ursprunglig färgsättning bevarad. Utrustning i lanterninen består enbart av produktionsteknisk utrustning som värderats lågt då möjligheten att återskapa det ursprungliga ljusinsläppet värderats högre. Produktionsteknisk utrustning behandlas separat i PM Vattengasverket - Produktionsteknisk utrustning 2018-02-17.

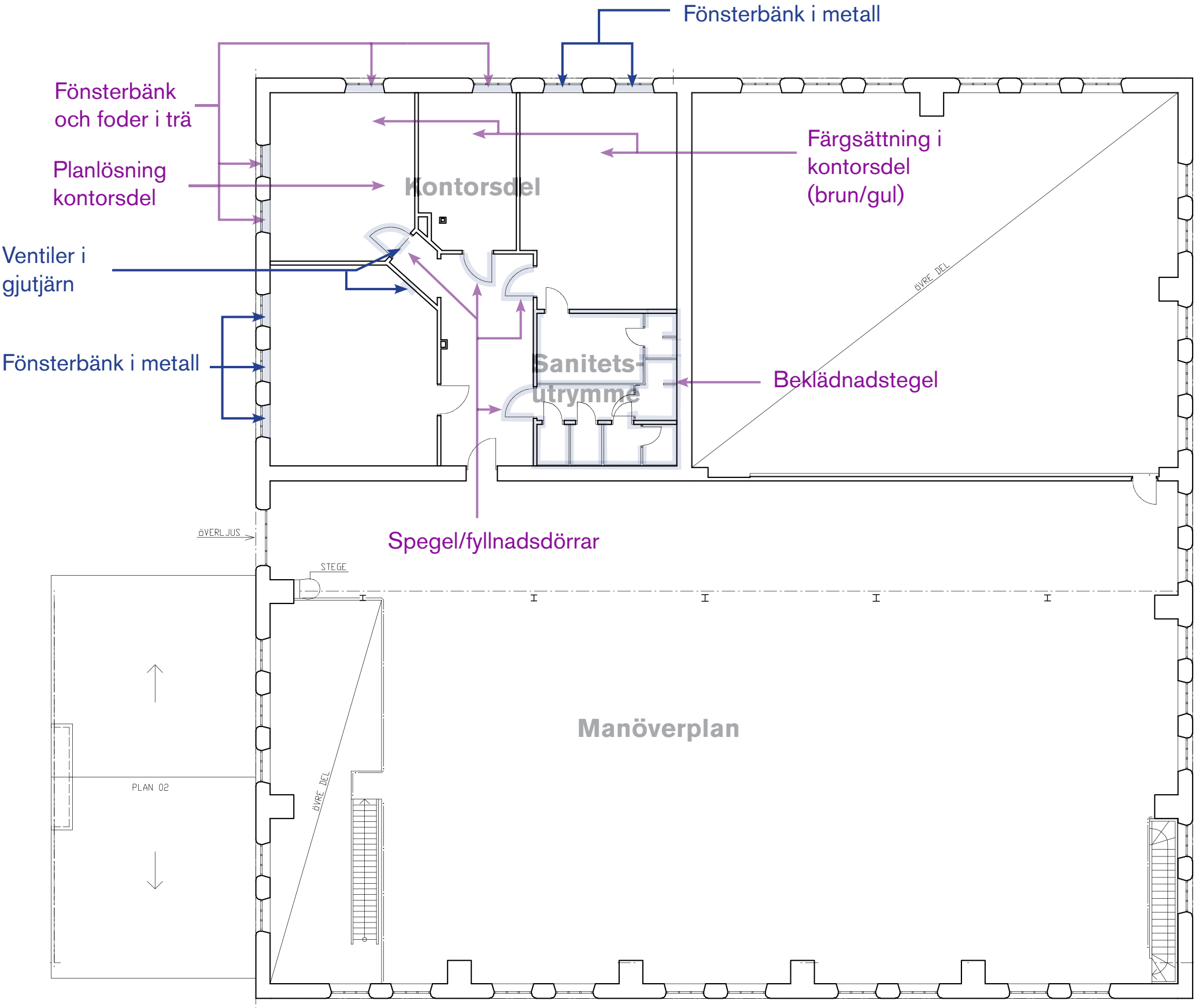

Delar att bevara resp beakta - interiör plan 2

 Delar att bevara

 Delar att beakta

Karaktärsbärande interöra byggnadsdelar är uteslutande från byggnadsåret 1909, då senare ombyggnader interiört nästan enbart påverkat produktionsteknisk utrustning. Kontorsdelen på plan 2 har ursprunglig planlösning och färgsättning bevarad. Utrustning i lanterninen består enbart av produktionsteknisk utrustning som värderats lågt utifrån att den har en lägre koppling till själva gasproduktionen samt ett lågt upplevelsevärde utifrån dess placering. Möjligheten att återskapa det ursprungliga ljusinsläppet har istället värderats högre. Produktionsteknisk utrustning behandlas separat i PM Vattengasverket - Produktionsteknisk utrustning 2018-02-17.

Nyréns Arkitektkontor **2018**